

Regionální muzeum v Litomyšli

zřizované Pardubickým krajem

TISKOVÁ ZPRÁVA

18. září 2026

NOVINKY

Výstava

Se jménem Stalin zvítězíme. Kolektivizace v okrese Litomyšl

17. říjen 2026 – 28. březen 2027

Výstava pojednává o proměnách zemědělské politiky v Československu v letech 1945–1960, zejména pak o období po převzetí moci komunisty v únoru 1948, kdy došlo k budování kolektivní hospodářské soustavy pod státní kontrolou. Zaměřuje se na vznik a budování jednotných zemědělských družstev a likvidaci soukromých hospodářství. Tématizuje krutý postup vůči rolnickému stavu vrcholící v letech 1951–1953 Akcí „K“ (Kulak), během níž byly uvězněny a ze svých usedlostí deportovány tisíce zemědělců i s rodinami.

Součástí výstavy je také představení předkolektivizační podoby venkova, v jehož rámci návštěvníci spatří unikátní soubor děl mlynáře a rolníka Václava Boštíka (1887–1950) z Horního Újezdu a jeho syna Václava Boštíka (1913–2005), jedné z nejvýznamnějších osobností českého výtvarného umění 20. století, s tematikou vesnického prostředí Litomyšlska.

Architektonickou podobu výstavy navrhl Josef Pleskot, autorem grafického ztvárnění je Jiří Lammel. Vznikla ve spolupráci s Národním zemědělským muzeem a Ústavem pro studium totalitních režimů pod patronací Asociace soukromých zemědělců České republiky. Záštitu nad ní převzal radní pro kulturu Pardubického kraje Roman Línek.

Komentované prohlídky výstavy pro veřejnost s autorem výstavy Martinem Boštíkem se uskuteční v těchto termínech:

- neděle 15. listopadu 2026 ve 14 hodin
- neděle 13. prosince 2026 ve 14 hodin
- sobota 23. ledna 2027 ve 14 hodin
- sobota 27. února 2027 ve 14 hodin
- neděle 28. března 2027 ve 14 hodin

Vstupné na výstavu bez navýšení za komentovanou prohlídku (délka dle domluvy, standardně 45–60 min.). Bez předchozího objednání.

K výstavě je připraven doprovodný program pro školy:

- **Edukační program *Se jménem Stalin zvítězíme*** přibližuje toto dramatické období československých novodobých dějin formou simulace soudního procesu. Účastníci se prostřednictvím práce s dobovými materiály, svědectvími a historickými dokumenty seznámí s mechanismy komunistické perzekuce zaměřené proti soukromě hospodařícím rolníkům a jejich rodinám. V rolích obžalovaných, svědků, soudců či zástupců státní moci budou analyzovat konkrétní případ a společně hledat odpovědi na otázky spravedlnosti.
- **Komentované prohlídky výstavy pro školy** po předchozí domluvě.
- **Prohlídka výstavy s pracovním listem.** K výstavě jsou také vytvořeny výukové materiály pro pedagogy a studenty, které jsou volně ke stažení na našich webových stránkách nebo na Google Drive. Výstavu je tak možné navštívit bez předchozí domluvy s edukátorem muzea.

Doprovodný program lze objednávat prostřednictvím emailové adresy edu@rml.cz, nebo na telefonním čísle 461 616 723. Cena 50 Kč/žák, škola s permanentkou 40 Kč/žák. Termín a počet účastníků prosíme nahlásit s dostatečným časovým předstihem – minimálně 14 dní předem.

(Martin Boštík)

Nová kniha

Se jménem Stalin zvítězíme. Kolektivizace v okrese Litomyšl

Kniha pojednávající o průběhu kolektivizace v bývalém okrese Litomyšl v letech 1949–1960 je výsledkem obsáhlého archivního i terénního výzkumu. K jejímu vzniku přispělo mj. více než čtyřicet pamětníků, kteří ji obohatili svými svědectvími, rodinnými fotografiemi, úředními materiály či rodovými kronikami. Přestože v ní významným způsobem vystupuje do popředí represe, nepůjde jen o ni. Zachycuje také proměnu běžného života vesničanů a jejich sociálního zázemí, životní perspektivy dětí z rolnických rodin připoutaných systémem novodobého nevolnictví k půdě, srovnání s životními podmínkami lidí pracujících v průmyslu apod. Její nedílnou součástí je i nástin vývoje venkova od završení kolektivizace do dnešních dnů. Autorem první části je **Martin Boštík**. Závěrečný esej, který je hlubokým vhledem do způsobu života rolnického stavu a zároveň reflexí jeho zániku, pro ni napsal **Pavel Kosatík**.

Publikace, kterou graficky zpracoval Jiří Lammel, bude veřejnosti představena ve Smetanově domě v rámci debaty *Trauma kolektivizace* v sobotu 17. října ve 14 hodin.

(Martin Boštík)

Debata

Trauma kolektivizace

17. říjen 2026 ve 14 hodin, velký sál Smetanova domu v Litomyšli

Debata proběhne v sobotu 17. října 2026 od 14 hodin ve Smetanově domě s následujícím programem:

14.00–15.15 diskuse historiků (moderátor Jiří Urban z Ústavu pro studium totalitních režimů, účastníci Martin Boštík, Pavel Boštík, Jiří Hájíček, **Pavel Kosatík** a předseda Asociace soukromého zemědělství České republiky Jaroslav Šebek)

15.15–15.30 přestávka

15.30–16.30 svědectví pamětníků (moderátor Martin Boštík)

16.30–16.45 přestávka

16.45–17.45 prostor pro dotazy a vyjádření (moderátor Jiří Urban)

Na úvod každého bloku zazní úryvek ze slavné novely *Selský baroko*, kterou vstoupila kritická reflexe procesu kolektivizace, jeho destruktivního charakteru a dosud nezhojených ran v duších potomků pronásledovaných rolníků do české krásné literatury. Přednesu se zhostí její autor spisovatel **Jiří Hájíček**.

Pro účastníky setkání, na které je **vstup volný**, bude připraveno občerstvení. Na místě bude možné zakoupit knihu o kolektivizaci v okrese Litomyšl.

Srdečně zveme všechny zájemce, protože až si zase někdo vzpomene na oběti kolektivizace, již mezi námi nikdo z nich nebude.

(Martin Boštík)

Výstava

Ladovské Vánoce

24. říjen 2026 – 3. leden 2027

Užijte si bílé Vánoce v muzeu. Výstava Ladovské Vánoce s reprodukcemi ilustrací od Josefa Lady se zimní tematikou vás přenese do doby, kdy byly děti odměňovány nepřetržitou sněhovou nadílkou. Idylická česká zima a lidové tradice je k vidění prostřednictvím jednadvaceti velkoformátových panelů s Ladovými ilustracemi z let 1926–1957.

Atmosféru doplní výstava dobových předmětů se vztahem k Vánocům a každodennímu životu. Můžete si prohlédnout zimní sportovní vybavení, oblečení, formy na cukroví, vánoční ozdoby, pohlednice, hračky aj.

Na recepci muzea si bude možné zakoupit praktické i upomínkové předměty s obrázky od Josefa Lady.

Děti v zimě od Josefa Lady z roku 1955

Malba od Karla Šťastného s Portmanovou chalupou, která stála na rohu ulice T. Novákové a P. Bezručové. 20. léta 20. století.

Doprovodný program

K výstavě je připraven také doprovodný program pro školy a veřejnost:

S edukačním programem **Co nadělila Ladova vesnice** se vydáme po stopách pohádkových postav ze světa Josefa Lady. Naším průvodcem expozicí bude kocour Mikeš, se kterým navštívíme například lesní čarodějnici, Mikuláše s andělem nebo hravé čerty. Od každého získáme surovinu na vánoční stůl, jež mohl prostrít Josef Lada. Hraním, říkankami a pohybem přivoláme adventní období a připomeneme si, proč tyto svátky slavíme.

Program je určen pro žáky MŠ a 1.–3. třídy ZŠ, žáky speciálních škol, trvá 60 minut.

Edukační program **Maluj jako Lada** přibližuje výtvarnou tvorbu Josefa Lady, co ji dělá tak typickou a jak dokázal pár tahy vystihnout celou postavu i náladu. To vše si ukážeme na reprodukcích přímo ve výstavě, zkusíme číst obrazy a hledat charakteristické postavy Ladových děl. Žáci si také vyzkouší tvorbu karikatury nebo kresby jedním okem.

Program je určen pro žáky 4.–9. třídy ZŠ, SŠ, žáky speciálních škol, trvá 60 minut.

Ve výstavě je připraven také **samoobslužný program pro mladší i starší děti**. Můžete se zabydlet v ladovské chaloupce, dokreslit omalovánky nebo nám pomoci ozdobit vánoční stromeček.

(Alena Binarová)

Dílna pro veřejnost v Portmoneu

Příběhy vyryté do skla

pátek 2. října 2026 od 17 hodin

Objevte kouzlo rytí do skla a proměňte obyčejnou sklenici v jedinečný originál. Vyzkoušíte si práci s ryteckou bruskou a osvojíte si základní techniky zdobení skla. Můžete si vytvořit vlastní motiv nebo se inspirovat připravenými předlohami. K dispozici bude sklo, které bude možné na místě zakoupit (100–300 Kč/kus), přinést si ale můžete i vlastní skleněný předmět (ne tenkostěnný), kterému chcete vtisknout nový život. Workshop je vhodný pro začátečníky i mírně pokročilé – stačí chuť tvořit a trocha trpělivosti.

Lektorkou kurzu je sklářská výtvarnice a rytečka skla Ivana Majvaldová. Na dílnu je nutné se předem přihlásit na email klimesova@rml.cz. Kapacita je 12 osob. Vhodné pro dospělé a děti od 10 let. Cena dílny je 400 Kč plus individuální cena za sklo. Portmoneum bude otevřeno výhradně pro účastníky kurzu.

(Hana Klimešová)

Akce pro veřejnost v Portmoneu

Jen malá dušička ve vás zbyde!

pátek 23. října 2026, 17–20 hodin

Blíží se období dušiček a konec návštěvnické sezóny v Portmoneu, a proto jsme opět připravili zábavný program pro dětské i dospělé návštěvníky.

V podvečer na vás čeká čtení Váchalových textů nejen s duchařskou tematikou. Malé návštěvníky zase potěší strašidelné příběhy a pohádky, kde hlavními hrdiny jsou strašidla a upíři. V dílně si vyrobíte nevšední dekorace nebo amulet chránící před upíry. Můžete

si nechat něco tematického namalovat na obličej. Na zahradě vyzdobené originálními dýněmi si nikdy nemůžete být ničím jistí, neboť se tam skrývají příšerky. V Obludáriu si sáhnete na dno! Odhalíme tajemství sklepa, kam se jindy nedostanete! Běžnou prohlídku Portmonea v tento večer nečekejte. Strašpytlíci mají vstup pouze drženi za ruku dospělými, ostatní na vlastní nebezpečí! Snažíme se nestrašit, spíše pobavit, ale naše přirozenost občas vyděsí! Vlastní kostýmy vítány.

Akci jsme pro vás připravili ve spolupráci s Městskou knihovnou Litomyšl a Základní školou v Osíku. Jednotné vstupné 80 Kč.

(Hana Klimešová)

ZE ZÁKULISÍ

Podzimní setkání příznivců Anny Mackové a Josefa Váchala ve Studeňanech u Jičína

V neděli 13. září 2026 se ve Studeňanech u Jičína, kde žil Josef Váchal se svojí družkou Annou Mackovou, uskutečnila neobvyklá akce. Tamní Spolek Anna Macková, Josef Váchal a fotografové, z. s., ve spolupráci s Portmoneem – Museem Josefa Váchala v Litomyšli uspořádal další setkání příznivců těchto dvou nevšedních malířů a grafiků. Na programu tentokrát bylo odhalení nové informační desky před statkem

informační desky před statkem Mackových čp. 19, která přibližuje nejen zdejší každodenní život umělecké dvojice, ale i historii samotného objektu. Váchal s Mackovou se sem přestěhovali z Prahy v roce 1940 a strávili zde zbytek života. Anna Macková odsud pocházela.

Bývalá hasičská zbrojnice hostila dvě přednášky: Jiřího Gora Čermáka – „Komplikovaný vztah Josefa Váchala s otcem Josefem Š. Alšem-Lyžcem“ a Hany Klimešové – „Erotická výtvarná tvorba nejen Josefa Váchala“, která přítomným poodhalila méně známou a ve své době často tabuizovanou polohu tehdejší umělecké scény.

Na závěr se přítomní hosté odebrali na konec obce ve směru na Jičín, kde bývala úvozová cesta. Tudy si místní, a tedy i Váchal, krátili cestu do města, tady s vyhlídkou na vrch Zebín a kartuziánský klášter ve Valdicích, ráda malovala Anna Macková. Rostly zde tehdy třešně, a proto jsme se rozhodli alespoň symbolicky obnovit sad, o který oba umělci s láskou pečovali u Mackova statku. Vysadili jsme zde tři třešně věnované Studeňanům (odrůda *Prunus avium* Early Korvik), Litomyšli (odrůda *Prunus avium* Karešova), kde Váchal zanechal své monumentální nástěnné dílo, a Krkonoším (odrůda *Prunus avium* Napoleonova), oblíbenému místu Váchalova otce Aleše-Lyžce.

Pro doplnění uvedme, že původní sad s více než 67 stromy byl zničen po znárodnění statku v 50. letech 20. století a vznikla tam státní traktorová stanice (STS). Váchal na to v denících vzpomínal takto: „V tomto hrozném pondělku začala zkáza naše. Stojím u krásných poražených jasanů... Strašlivý den pro náš dvůr: 4 chlapi skáceli nádhernou břízu u dřevníku. Náš ořech pod okny už také leží. Tahali jej traktorem. Pokračuje mordování: došlo na jasanů u popela, pak na velký kaštan, který přetrhli v půli. Vytáhli druhý velebný jasan: položil se při domu korunou... Začalo

vraždění švestek u nás, u stavení padly 3 švestky a hruška-solanka. Umřela naše poslední třešnička... Vykáceli poslední strom, na 200 let starou hrušku-ovesnici (byla 22 m vysoká, rozpětí větví bylo 8 m a průměr pně skoro 2 m). Veliké je moje prokletí!“

Expozice o obou umělcích se nachází ve Studeňanech v čp. 35 a je přístupná po předchozí domluvě. Od statku se k ní dostanete Blátivou uličkou, kudy Váchal chodíval do pojezdny prodejny nakupovat. Obec nabízí ale i památky lidového stavitelství a dvě kapličky, k té ve směru na Radim Váchal chodíval malovat a fotografovat. Obdivovatelé díla Josefa Váchala by tak Studeňany určitě neměli minout.

(Hana Klimešová)

PROBÍHÁ

Výstava

Život na vesnické usedlosti

Archeologické nálezy z pozdního středověku a raného novověku v Horním Újezdě čp. 98

17. září – 18. říjen 2026

Výstava je věnována vzpomínce na PhDr. Karla Severina, který v našem muzeu před lety zahájil svou profesní dráhu. Jeho velkým přáním bylo odborně zpracovat soubor archeologických nálezů, které objevil během rekonstrukce rodinné usedlosti v Horním Újezdě. Tento soubor v roce 2020 předal do sbírek Regionálního muzea v Litomyšli. Jedná se o vůbec první nálezy z obce Horní Újezd, které máme k dispozici, a návštěvníci je budou moci zhlédnout poprvé.

Srdeční záležitostí byly pro Karla Severina „zaniklé stezky“, kterým se vědecky věnoval i na Litomyšlsku. Z jeho zájmu vzešly půvabné fotografie zachycující

například relikty starých cest v litomyšlské krajině. Pro návštěvníky jsou připraveny jejich velkoformátové reprodukce. Pro děti a jejich rodiče je v rámci výstavy přístupné archeologické pracoviště. Výstava vznikla ve spolupráci Regionálního muzea v Litomyšli se společností S:LUKAS s. r. o.

(Jana Němcová)

Výstava v Portmoneu
Vášně Antonína Píče
12. červen – 4. říjen 2026

Antonín Píč (1896–1967) byl revidentem, později matrikářem městského úřadu v Litomyšli. Práce mu ale koníčkem nebyla, jeho život ovládly múzy. Byl vynikajícím hudebníkem a také sám skládal. S orchestrem doprovázel ochotnické divadlo a ještě častěji do ruky brávil tužku a štětku a skicoval nebo maloval. Patrně přátelství s Josefem Portmanem zapříčinilo, že podlehl sběratelství exlibris, a to do té míry, že neváhal korespondovat s kolegy z celého světa. A když už sbíral, sám občas nějakou knižní značku vyryl. V neposlední řadě se věnoval esperantu, ve kterém zvláště vynikl jeho syn Karel.

Odhalte tichý svět muže mnoha zájmů, který až dodnes zůstával v Litomyšli neznámý. Výstava se v Portmoneu nekoná náhodou – Píč se zde potkal s Josefem Váchalem a celý život opatroval Váchalem malovaný věšák na klíče. Tento artefakt je na výstavě poprvé představen veřejnosti.

(Hana Klimešová)

*Antonín Píč, Pohled na Litomyšl od Poličky,
nedatováno, soukromá sbírka*

Dětská herna
od 6. června 2026

Hrají si vaše děti rády? A co vy dospělí? Jestli ano, tak právě pro vás je otevřena naše dětská herna. Je to místo pro volné hraní dětí s rodiči a najdete zde několik zastavení či koutků, kde budou připravené různé aktivity určené nejen ke hraní, ale také k tvoření. Můžete se těšit na obří lego, dřevěnou stavebnici, domeček, vláčky a další hračky. Na své si přijdou kluci i holčičky. Věříme, že návštěva naší herny bude pro všechny příjemným zážitkem a relaxací během prohlídky muzea.

Ve dnech 14. až 25. října bude z provozních důvodů herna uzavřená.

(Matěj Klemša)

DLOUHODOBÉ PROGRAMY

Expozice
Litomyšl – město kultury a vzdělanosti

Více informací k expozici naleznete zde:
<http://www.rml.cz/cs/muzeum/expozice.html>

Expozice
Litomyšl
– město kultury
a vzdělanosti

Permanentky pro školy

Regionální muzeum v Litomyšli nabízí speciální permanentky, které za zcela symbolickou částku umožní celoroční návštěvy muzea školním třídám. Více zde: <http://www.rml.cz/cs/informace/pro-navstevniky.html>

PUTOVNÍ VÝSTAVY LITOMYŠLSKÉHO MUZEA

Retrogaming

Počátky osobních počítačů u nás

9. říjen 2026 – 31. leden 2027, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích

Interaktivní výstava historických počítačů a počítačových her – více zde:

<https://www.rml.cz/cs/novinky/aktualita/retrogaming-pocatky-osobnich-pocitacu-u-nas-2026-10-09>

Zmatené peníze

29. září – 29. listopad 2026, Oblastní muzeum v Lounech

Interaktivní numizmatická výstava o zmatcích ve financích států zapojených do první světové války s bohatým doprovodným programem – více zde:

<https://www.rml.cz/cs/novinky/aktualita/zmatene-penize-2026-09-29>

Krvavý román Josefa Váchala

1. červenec – 30. září 2026, Krajská knihovna v Pardubicích

Výstava je věnována nejznámějšímu tisku Josefa Váchala, který vydal v roce 1924 v nákladu 17 exemplářů.

Informace o putovních výstavách nabízených RML naleznete zde:

Čtení pod lavicí – <http://www.rml.cz/cs/informace/pro-muzea/cteni-pod-lavici.html>

Retrogaming – <http://www.rml.cz/cs/informace/pro-muzea/retrogaming.html>

Zmatené peníze – <http://www.rml.cz/cs/informace/pro-muzea/zmatene-penize.html>

Astronomické tradice – <http://www.rml.cz/cs/informace/pro-muzea/astronomie.html>

Krvavý román Josefa Váchala – <https://www.portmoneum.cz/portmoneum/putovni-vystavy>

Litomyšl – hlavní město současné české architektury – <https://www.rml.cz/cs/informace/pro-muzea/architektura.html>

Otevírací doba – hlavní budova

Út–Pá: 9.00–12.00, 13.00–17.00

So–Ne: 9.00–17.00

letní prázdniny Út–Ne: 9.00–17.00

Otevírací doba – Rodný byt Bedřicha Smetany

květen – září: Út–Ne: 9.00–12.00, 13.00–17.00

říjen – duben: Pá–Ne: 9.00–12.00, 13.00–17.00

Otevírací doba – Portmoneum – Museum Josefa Váchala

duben, říjen: So, Ne: 9.00–12.00, 13.00–17.00

květen – září: Út–Ne: 9.00–12.00, 13.00–17.00

Přístup pro handicapované návštěvníky

Hlavní budova muzea je plně bezbariérová včetně toalet (vchod z Jiráskovy ulice).

Rodný byt Bedřicha Smetany není bezbariérový. Je přístupný pouze s vlastním asistentem a po předchozí domluvě.

Portmoneum – Museum Josefa Váchala není bezbariérové (několik schodů, úzké průchody apod.), přístupné je pouze s vlastním asistentem.

Tiskový servis:

Regionální muzeum v Litomyšli, tel: 461 615 287, email: info@rml.cz

Pokud máte zájem o více informací ohledně výstav a projektů, kontaktujte následující pracovníky:

Archeologie – Mgr. Jana Němcová, Ph.D., 734 605 928, nemcova@rml.cz

Portmoneum – Mgr. Hana Klimešová, 777 840 425, klimesova@rml.cz

Dětské programy – Mgr. Matěj Klemša, 461 616 723, klemsa@rml.cz, edu@rml.cz

Kolektivizace / Astronomické tradice – PhDr. Martin Boštík, 461 614 626, bostik@rml.cz

Lada – Mgr. Alena Binarová, Ph.D., 461 615 821, binarova@rml.cz

Retrogaming / Zmatené peníze / Čtení pod lavicí – Mgr. Petr Chaloupka, 605 508 753, chaloupka@rml.cz

Kde pracovníci muzea sídlí?

V hlavní budově (Jiráskova 9) a v budově zámeckého pivovaru v Litomyšli (Jiráskova 133), část B, vstup z ulice Jiráskova.

Pro badatele:

Badatelna je otevřena v pracovních dnech po předchozí domluvě s jednotlivými kurátory.

Změna programu vyhrazena!